

Почитувани присутни, дами и господа.....

Бегалската криза во нејзините милионски размери е несомнено еден од најголемите хуманитарни предизвици со коишто се соочува меѓународната заедница во денешницата.

Енормниот карактер на оваа криза го доведе под сериозно прашање принципот на солидарноста и го стави на вистински тест почитувањето на фундаменталните слободи и права на бегалците.

Политиките и активностите преземени како одговор на оваа криза ја отсликаа немоќта на државите заеднички да ја менаџираат и координираат миграцијата и јасно демонстрираа дека националните законодавства и меѓународната правна рамка не можат да обезбедат доволно гаранции за лицата кои имаат потреба од меѓународна заштита.

Република Македонија, поради својата географска положба е дел од т.н. „Балканска рута“ и клучна транзитна врска за лицата што имаат намера да стигнат до западноевропските земји.

Зголемениот број на мигранти кои транзитираа или се задржуваа во земјата во текот на 2012, 2013 и 2014 година, беа првичните индикатори за можноста од поголем наплив на бегалци што властите во Македонија не обрнаа внимание.

Нашите посети како Национален превентивен механизам во Центрите за странци и баратели на азил покажаа дека Македонија нема, ниту материјални, ниту кадровски капацитети да се соочи со евентуален масовен прилив на бегалци и мигранти.

Во оваа смисла, во повеќе наврати побарав од властите да преземат конкретни мерки и активности што ќе имаат за цел зајакнување на капацитетите и подобрување на комуникацијата и координацијата помеѓу органите и организациите на домашен план и помеѓу соседните држави на меѓународно ниво.

И покрај сите предупредувања упатени за ризиците и предизвиците што следуваат, неводењето сметка и неодговорните политики на властите резултираа Македонија да биде затечена и неподготвена за очекуваниот бран на бегалци.

Ваквото однесување доведе до масовни прекршувања на правата на бегалците и мигрантите и до создавање директни ризици по нивната безбедност и безбедноста на државата и граѓаните.

Формално-правните бариери на почетокот на кризата директно влијааа голем број жени и деца бегалци да станат жртви на криумчари и трговци со луѓе, предмет на закани, уцени, грабежи, силувања, физичко и психичко насилство и експлоатација.

Поради стравот да не бидат фатени од властите и неможноста да користат легални начини за транзитирање, бегалците беа приморани територијата на Македонија да ја поминат пеш. Како патокази ги користеа железничките пруги, а тоа се покажа фатално во повеќе случаи. Над 20 бегалци, меѓу кои повеќето жени и деца ги загубија животите на пругите во Македонија, во повеќе железнички несреќи. А како последица на погубната политика на властите во справувањето со бегалската криза и неуспехот на државата да го заштити фундаменталното право на живот.

На почетоките од кризата голем број од бегалците кои беа затекнати на територијата на Македонија беа третирани како нелегални мигранти и незаконито задржувани во Прифатниот центар за странци во нехумани, субстандардни и понижувачки услови.

Транзитирањето на бегалците, што започна во јуни 2015 година и траеше до официјалното затворање на границите и „Балканската рута“ во Март 2016 година, се карактеризираше со хаотичен прием и транспорт на бегалците.

Во овој период, на граничните линии со Грција и Србија беа формирани два Привремени транзитни центри кои имаа за цел да го организираат и олеснат транзитот на бегалците. Меѓутоа и покрај ова, слабата комуникација и координација помеѓу

властите на граничните линии се манифестираше преку немили сцени на граничните точки.

Бегалците беа приморани да пешачат десетици километри, изложени на сурови временски услови и преку тешко прооден терен, за да преминат од една во друга држава. Ова претставуваше сериозен проблем и пречка за старите лица, малите деца и лицата со хендикеп, кои очигледно имаа потреба од организиран транспорт на којшто ние апелиравме.

Лошиот систем на регистрација и несоодветното профилирање на лицата што влегоа и транзитираа низ државата ги остави без помош и заштита оние што имаа најголема потреба од тоа и создаде ризик од директни реперкусии по безбедноста на државите.

Имено, предизвиците, ризиците и опасностите со коишто се соочуваат бегалците за време на транзитирањето ги прави особено ранливи, а меѓу нив има и такви кои имаат поголема потреба од заштита, поради посебните околности што доведуваат до зголемен ризик за нивната безбедност и благосостојба.

Тоа се несомнено децата и жените, а особено оние кои се непридружувани или кои биле предмет на разни видови психичко, физичко или сексуално малтретирање и експлоатирање.

И покрај нашите континуирани барања и интервенции упатени до надлежните за посебен третман со овие ранливи категории на лица, властите не успеаа навремено да ги идентификуваат нивните потреби и овие лица останаа без неопходната помош, грижа и заштита.

Службите задолжени за регистрација и профилирање не ги идентификуваа ниту лицата кои поради своето криминално минато претставуваат директна закана по безбедноста на луѓето и општеството во целина, а коишто успеаа да се инфилтрираат меѓу бегалците.

Ваквите безбедносни пропусти негативно се манифестираа и за жал резултираа со извршените напади во повеќе европски градови, на коишто сите посведочивме.

Овие напади негативно ја сменија перцепцијата за бегалската популација во општеството и нагло ја зголемија ксенофобијата.

Бегалците повеќе не беа третирани како лица кои бегаат поради опасност за својата безбедност, туку како опасност по безбедноста.

Ваквиот развој на настаните директно влијаеше и врз одлука на државите да ги затворат границите за бегалците и покрај фактот што беа свесни дека со тоа се крашат основните принципи на меѓународното бегалско право.

Затворањето на границите беше повод и за воспоставување пракса на уште поголеми прекршувања и злоупотреби на правата на бегалците и мигрантите.

Имено, голем број на бегалци и мигранти што беа затечени на териториите на земјите долж западно-балканската рута беа масовно депортирани од една во друга држава надвор од секакви законски процедури, односно без никакви формалности и без да се води официјална евиденција за тоа.

Вака воспоставената и широко распространета пракса на колективни депортации претставува грубо погазување на човековото достоинство и директно прекршување на фундаменталните човекови права, што мора веднаш да запре.

Овие мерки и активности на властите не смее да се претставуваат како ефективен и ефикасен одговор на актуелната ситуација, а фактот што истите се во директна колизија со меѓународното право покажува дека државите не успеаа да ја менаџираат и координираат миграцијата преку целосно почитување на меѓународните обврски, обезбедувајќи хуман и достоинствен третман.

Политиките што ги спроведуваат државите надвор од воспоставената правна регулатива и спротивно на меѓународно воспоставените принципи е јасен показател дека националните законодавства и меѓународната правна рамка потфрлија и не обезбедија доволно гаранција дека лицата кои имаат потреба од меѓународна заштита ќе успеат да ја остварат во услови на масовни миграциски текови.

Идентификувањето на овие ризици претставува само мал дел од целокупната проблематика, а адресирањето на предизвиците не значи дека правата на мигрантите и бегалците ќе бидат заштитени, а нивните потреби задоволени.

Во оваа смисла и ние омбудсманите не смееме да бидеме само неми документаристи на злоупотребите на правата, туку мора гласно, јасно и видливо да работиме кон промоција, заштита и превенција од злоупотреба на правата на оваа ранлива категорија на лица.

Во услови на масовно прекршување на правата на мигрантите и бегалците, не смееме да се задоволиме со поединечни случаи на заштита на нивните права и потребно е соодветно да одговориме на овој глобален предизвик, преку спроведување на заеднички акции со кои ќе влијаеме кон целосно почитување на правата на сите лица.

На крајот само би сакал посебно да го истакнам принципот на солидарноста како еден од водечките во меѓународното бегалско право и да ги повикам државите да не се амнестираат од одговорноста за обезбедување помош и заштита на милионите бегалци што се наоѓаат во Турција.

И покрај сите проблеми и предизвици со коишто се соочува, Турција е земја со најмногу прифатени бегалци во светот и единствената која успева и може да го менаџира бегалскиот бран кон Европа. Ова е доволна причина за државите да ги поздрават и охрабрат напорите на Турција да ги задоволи потребите на бегалците и да и помогнат преку давање несебична поддршка, ставајќи и ги на располагање сите неопходни средства и ресурси.